

В. М. ГАЛИЧ
ВЛАСНЕ ІМ'Я В РАННІХ ТВОРАХ А. ГОЛОВКА

Ранні твори А. Головка, присвячені дітям — «Пилипко», «Червона хустина», «Митько», «Товариші», «Дівчинка з шляху», «Удовині діти» — увійшли в класику радянської літератури. Стисла, пластична, емоційно наснажена оповідь — визначальна риса індивідуального стилю письменника. Особливості творчої манери митця досить виразно виявляються і в доборі власних імен. У головних персонажів його творів вони, як правило, одночленні, неповні: *Пилипко, Данило, Грицько, Карпо* («Пилипко»); *Марійка, Федорка, Оксана* («Червона хустина»); *Марійка, Федько, Василько* («Дівчина з шляху»); *Митько, Серьожка, Олянка, Андрюша* («Митько»); *Катря, Гнатко, Килина, Антон* («Удовині діти»); *Ніна, Карпо, Марійка, Степан, Омелько, Петро* («Інженери»); *Мирон, Яшко* («Товариші»). Жоден із них не має прізвища. Інші персонажі — мати, батько, дід, брат (найчастіше другорядні) — взагалі не мають імен. Такий прийом називання літературних героїв А. Головка сприяє створенню узагальненого образу трудового народу. Автор цим ніби підкреслює, що сотні й тисячі схожих Оксанок і Марійок, Миронів і Данилків змушені у перші важкі післяреволюційні роки працювати, допомагаючи батькам, або ж самотійно заробляти на хліб у куркулів; змалечку вони пізнавали сутність класової боротьби...

Імена, що становлять суфіксальні утворення типу *Митько, Омелько, Грицько, Серьожка, Федорка*, передають особливості розмовного стилю, вносять у текст місцевий колорит. Національну своєрідність і водночас зменшувально-пестливий відтінок передають імена із суфіксами суб'єктивної оцінки *-ус-, -юш-, -к-, -анк-*, які виявляють позитивне авторське ставлення до персонажів, атмосферу доброзичливості й теплоти, що панувала в Калинівському дитячому будинку («Інженери»): *Катруся, Гнатко, Пилипко, Марійка, Василько, Олянка*. Пестливе й ніжне ім'я *Пилипко* у тексті однойменного оповідання має і свій повний варіант *Пилип*. Так називає себе хлопчик сам, щоб видатися старшим за свої роки.

У художньому творі всі імена «говорять», тобто певною мірою характеризують героя. Погляньмо уважніше на образи безіменних героїв, яких чимало в оповіданнях А. Головка. Засобом називання їх часто виступають синтаксичні конструкції з іменником, що означає родинні зв'язки, та присвійним прикметником: *Федорчин батько* («Червона хустина»), *Олянчина мати* («Митько»), *Явтухова жінка, Пилипкова мати* («Пилипко»). Такий спосіб іменування дійових осіб співвідносить їх з певною епохою, місцевістю, діалектом, передає особливості української розмовної мови, народної традиції. Небагатослівні портретні деталі наповнюють образи безіменних персонажів конкретним змістом, роблять їх пластичними, повнокровними, соціально значимими. Найчастіше таким героєм є *мати*. У контексті мати виступає без імені, але конкретно зрима — це узагальнений образ нелегких 20—30-х років. Не випадково один з кращих творів письменника пізніше буде названо просто «*Мати*».

Двочленні власні імена використовує А. Головка дуже рідко. Структура «ім'я — по-батькові» зустрічається тільки в іменуванні завідуючих дитбудинками: *Олена Семенівна* («Можу»), *Ніна Микитівна* («Митько»). Для називання вихователів і старших товаришів письменник обирає двочленні структури із словами *тьотя, дядя*, наголошуючи цим на національній традиції звертання до старших у розмовній мові: *дядя Вася, тьотя Оксана, тьотя Мар'яна* («Інженери»), *тьотя Галя, дядя Яша* («Дівчинка з шляху»).

Досить рідко в оповіданнях А. Головка трапляються прізвища або двокомпонентні конструкції типу «ім'я — прізвище». Як правило, це оцінно-характеристичні імена, що підкреслюють соціальний стан персонажа: *пан Тригуб* («Митько»), *багатий селянин Галушка*, який «наслухається за день між народом та вночі й несе ото панові... вечірній рапорт» («Червона хустина»), *голова КВД Жлукто Корній*, що «без самогону... І глянути не гляне» («Удовині діти»).

Письменник використовує характеристичні власні імена, які допомагають разом з іншими лексичними засобами створити соціальний портрет персонажа. До них належать назви

Тригуб, Галушка, Жлукто, Горобець.

Ще кілька прізвищ у згаданих оповіданнях А. Головка вказують на офіційне спілкування — в епізодах звертання до червоноармійців: *Галайда, Петров* («Митько») і єдине прізвище вихованця дитячого будинку («Інженери») — *Коля Охрій* вжите з тією ж метою.

Ім'я доньки комунара у повісті «Пасинки степу» *Октябриночка* нове, опоетизоване революційним часом. У перші пореволюційні десятиліття воно набуло естетично зумовленого поширення в нашому житті.

А. Головка виносить ім'я дійової особи у назву свого твору («Пилипко», «Митько», «Іван Скиба», «Артем Гармаш»), що свідчить про його серйозний і вдумливий відбір антропонімічних мовних засобів. Аналіз власних імен його ранніх творів дозволяє визначити особливості індивідуального стилю письменника, що тільки окреслювалися, — виразність, простота, стислість оповіді, які виявились більш яскраво в зрілий період творчості. Крім того, вони є носіями певної соціальної інформативності, оскільки передають особливості українського народного антропонімікону 20—30-х років.